

Absoluut, in verhouding of competitief?

Toch nog maar wat kolen op het vuur van de discussie die woedt rond Europa. Op dit moment gaat het vooral over overheden en banken die te veel risico's genomen hebben en te makkelijk teveel geld konden lenen. De euro representeerde een Europese gemiddelde waarde in termen van koopkracht en rente, die banken, burgers en bedrijven in sommige landen in staat stelde boven hun stand te leven.

Door
Aad Correljé

In 1999 werd de Euro ingevoerd. Alsof er geen verschil meer zou bestaan tussen het economische beleid en de productiviteit van de deelnemende landen, werd er één prijs opgelegd voor de waarde van de Euro. De verwachting was dat de nationale economieën door steeds meer samenwerking en afstemming zouden convergeren tot één interne Europese markt, waarbij de verschillen geleidelijk weg zouden vallen. Dat die samenwerking niet tot stand is gekomen, is één van de redenen van de huidige eurocrisis. Het ontbreken van die samenwerking heeft alles te maken met het voortbestaan van fundamentele verschillen in de economische, sociale en politieke structuur van de lidstaten.

Ook de Europese energiemarkt kent grote verschillen tussen de lidstaten. Dit betreft geografische en geologische karakteristieken, die van invloed zijn op de mogelijkheden om energiedragers zelf te produceren of te importeren tegen bepaalde kosten. De aanwezigheid van kolen, aardgas of olie in de ondergrond; de geschiktheid voor waterkracht, windenergie en zonne-energie en de ligging ten opzichte van de zee of bevaarbare rivieren variëren per land. Ook bepalen klimatologische omstandigheden het energieverbruik. Deze karakteristieken waren van invloed op de investeringen in de energie-infrastructuren, kennisontwikkeling, de economische structuur en op de verhoudingen tussen het publieke en het private domein. De systemen van energievoorziening van de lidstaten zijn dan ook zeer divers. En deze karakteristieken zullen van invloed blijven op het potentieel van landen om hun energievoorziening aan te passen aan de eisen van de toekomst.

Om gebruik te maken van de voordelen die de verschillende landen hebben in de productie van bepaalde goederen, zoals energie, is de Europese interne markt behulpzaam. Die schept een ruimte zonder binnengrenzen, waar binnen energiedragers vrij verhandeld kunnen worden tussen producenten en afnemers. Belangrijke stappen hierbij waren het ontmantelen van de nationale nutsmonopolies die de consumenten in hun regio's van energie voorzagen tegen gereguleerde tarieven, het vrijgeven van de prijsvorming aan de markten en het toegankelijk maken van de transmissie- en distri-

butionetwerken voor concurrerende aanbieders. De consumenten kunnen nu kiezen uit meerdere energieleveranciers die hun producten konden aanbieden met een variatie in prijzen en leveringsvoorwaarden.

De ratio achter het internationaal verhandelen van goederen laat zich verklaren door het feit dat bepaalde landen een voordeel hebben in het produceren van een goed ten opzichte van andere landen, doordat ze een superieure technologie of bepaalde natuurlijke hulpbronnen tot hun beschikking hebben, door de omvang en structuur van de eigen marktvrage en door handelspolitiek. Dan is er sprake van absolute voordelen in de productiekosten. Echter, ook als er slechts een comparatief voordeel bestaat, in de vorm van een relatief prijsverschil tussen de goederen geproduceerd in een land ten opzichte van andere landen, is het voor de hand liggend dat het land die goederen exporteert dat het relatief goedkoop kan produceren en andere importeert. Een land als Noorwegen, dat in staat is olie, gas en elektriciteit goedkoop te produceren in verhouding tot veel andere goederen, zal voordeel hebben bij het exporteren van energie en andere goederen importeren, zelfs als er landen zijn die nog goedkoper energie kunnen produceren.

Daarnaast bestaat echter ook het beeld van het competitieve voordeel, dat gebaseerd is op de visie dat welvaart gecreëerd wordt door innovatiebedrijven en ondernemers en niet afhankelijk is van de natuurlijke hulpbronnen en de fysieke omgeving van een land. Dit dominante beeld sluit aan bij de convergentiegedachte die ten grondslag ligt aan het project Euro. Als je maar zorgt voor voldoende liquiditeit in de markt is en als prijzen over de hele EU convergeren, dan creëer je een maximale welvaart, doordat iedereen zich aanpast aan het meest efficiënte productie model. Dat is een gevaarlijke simplificatie, net als bij de euro gebleken is. Juist bij sterk omgevingsafhankelijke sectoren zoals energievoorziening is het cruciaal om lokale, comparatieve voordelen te erkennen en te gebruiken. Een optimaal gebruik van de variëteit tussen landen is de belangrijkste voorwaarde om zo duurzaam, efficiënt en veilig mogelijk te kunnen leveren. Dat zal betekenen dat er altijd prijsverschillen bestaan tussen landen en regio's. Maar dat stimuleert juist investeringen in lokaal passende productie en transportinfrastructuren om daarmee comparatieve voordelen te accentueren. Het past niet om te streven naar één prijs in de hele Europese markt en alles wat daarvan afwijkt af te doen als marktperfectionen die correctie behoeven. De vraag is eerder hoe we zo goed mogelijk gebruik kunnen maken van de comparatieve voordelen van de verschillende regio's, door middel van zinvolle investeringen in de meest geschikte energie infrastructuur.

Aad Correljé is universitair hoofddocent Economie van Infrastructuren aan de TU Delft en verbonden aan het Clingendael International Energy Programme. ■